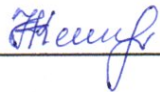

**КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ОСВІТИ «ВАКУЛІВСЬКА СПЕЦІАЛЬНА ШКОЛА»
ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ»**

с. 53...60 / 8

ЗАТВЕРДЖЕНО:

Наказ в.о. директора
від 05.05.2025 № 25 - аг

 Наталія КОЛІСНИК

**Інструкція
з охорони праці № 010
для машиніста-тракториста**

1. Загальні положення

1.1. Інструкція містить вимоги безпеки для машиніста-тракториста (далі – тракторист) або інших працівників, які виконують роботу тракториста за суміщенням.

1.2. Інструкція розроблена відповідно до Положення про розробку інструкцій з охорони праці, затвердженого наказом Держнаглядохоронпраці від 29.01.1998 №9, та Типового положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці, затвердженого наказом Держнаглядохоронпраці від 26.01.2005 №15.

1.3. Інструкція є внутрішнім нормативним актом з охорони праці підприємства, що діє на всій його території, в усіх структурних підрозділах або в місцях, де працівники виконують роботи за завданням керівника робіт.

1.4. Місця проведення робіт визначає кожної зміни керівник робіт.

1.5. До роботи трактористом допускають осіб, не молодших 18 років, які пройшли:
відповідну професійну підготовку;

попередній медичний огляд та згідно з висновком медичної комісії придатні до роботи за професією «тракторист»;

вступний інструктаж з охорони праці;

спеціальне навчання і перевірку знань із питань охорони праці з оформленням протоколу засідання комісії встановленої форми;

первинний інструктаж з охорони праці на робочому місці.

1.6. Тракторист після первинного інструктажу на робочому місці до початку самостійної роботи проходить під керівництвом кваліфікованого працівника стажування протягом не менше ніж 2-15 змін або дублювання протягом не менше ніж 6 змін.

1.7. Тракторист має бути проінструктований і навчений безпечним прийомам з усіх видів робіт, які він виконує.

1.8. Перевірку знань із питань охорони праці у тракториста проводить комісія структурного підрозділу, склад якої призначає керівник структурного підрозділу. Головою комісії призначають керівника підрозділу або його заступника.

1.9. Навчання та перевірку знань із питань охорони праці, надання домедичної допомоги потерпілим від нещасних випадків, а також правил поведінки у разі аварії у тракториста проводять:

під час прийняття на роботу;

періодично – не рідше ніж раз на 12 місяців;

у разі робіт за професією «тракторист» за сумісництвом.

1.10. Під час роботи тракторист проходить: повторний інструктаж – не рідше ніж раз на 3 місяці;

позаплановий інструктаж – при введенні в дію нових або переглянутих нормативноправових актів з охорони праці, а також при внесенні змін і доповнень до них; при зміні технологічного процесу, заміні або модернізації устаткування, приладів та інструментів, вихідної сировини, матеріалів й інших чинників, що впливають на стан охорони праці; при порушеннях вимог нормативно-правових актів з охорони праці, що призвели до травм, аварій, пожеж тощо; при перерві в роботі понад 30 календарних днів; цільовий інструктаж – у разі ліквідації аварії або стихійного лиха; при проведенні робіт, на які оформлюють наряд-допуск, наказ або розпорядження.

1.11. Тракторист зобов'язаний: виконувати правила внутрішнього трудового розпорядку;

не перебувати на робочому місці в стані алкогольного чи наркотичного сп'яніння; дотримуватися вимог охорони праці, виробничої санітарії, гігієни праці та протипожежної безпеки;

працювати у спецодязі, спецвзутті та користуватися необхідними засобами індивідуального захисту;

своєчасно проходити періодичний медичний огляд;

працювати тільки справним інструментом та на справному обладнанні;

не проходити та не перебувати під піднятим вантажем;

виконувати лише ту роботу, яку доручив йому керівник робіт;

без дозволу керівника робіт не залишати робоче місце;

пересуватися територією підприємства згідно із затвердженими маршрутами;

у темний час доби ходити лише добре освітленою місцевістю та за потреби використовувати переносні засоби освітлення;

під час пересування територією підприємства бути обережним й уважним до сигналів, що подають машиністи вантажопідіймальних кранів, водії

автотранспортних засобів, належно на них реагувати;

курити на території підприємства тільки в позначених та спеціально обладнаних для цього місцях.

1.12. Робоче місце тракториста має бути безпечним на всіх стадіях робіт.

1.13. Інструменти на тракторі мають бути чистими, акуратно складеними. Вони мають розміщуватися в окремому ящику, щоб унеможливити їх потрапляння у різні вузли, механізми й органи керування трактором під час його роботи. Кабіна трактора має бути чистою, укомплектованою медичною аптечкою та вогнегасником.

1.14. Тракторист повинен мати із собою: посвідчення тракториста-машиніста з відміткою категорії відповідного механізму, на якому він працює;

подорожній лист із відміткою про проходження передрейсового медогляду, відміткою механіка контрольно-технічного пункту (далі – КТП) про перевірку технічного стану та з його підписом про дозвіл на виїзд на лінію;

технічний паспорт із відміткою про проходження щорічного технічного огляду транспортного засобу;

у разі роботи трактора з причепом на причіп мають бути реєстраційні документи з відміткою про проходження техогляду, який проводять щорічно в установлені терміни.

1.15. Основні небезпечні та шкідливі виробничі чинники, які можуть впливати на тракториста:

травмування внаслідок раптового руху трактора під час запуску двигуна;
травмування внаслідок раптового відчеплення (падіння) причепного знаряддя;
опіки внаслідок загоряння пального під час заправки трактора;
отруєння вихлопними газами, пестицидами, агрохімікатами;
шум, вібрація, запиленість, висока температура повітря, робота з паливномастильними матеріалами.

1.16. Трактор має бути обладнаний справною звуковою та світловою сигналізацією, освітлювальними приладами, контрольно-вимірювальною апаратурою, передбаченою заводом-виробником.

1.17. Тракториста забезпечують комбінезоном, беретом, фартухом із нагрудником, черевиками, рукавичками, жилетом, навушниками протишумовими, окулярами захисними відкритими. На зовнішніх роботах узимку додатково: курткою утепленою, штанами утепленими, каскою захисною з підшоломником.

1.18. Спецодяг має бути чистим, підібраним за розміром, застебнутим на всі гудзики, не має затрудняти рухів під час роботи.

Тракториста необхідно ознайомити з Положенням про порядок забезпечення працівників засобами індивідуального захисту та безпеки, охорони здоров'я при використанні працівниками засобів індивідуального захисту на робочому місці.

1.19. Тракторист повинен дотримуватися санітарних норм і правил особистої гігієни, а саме:

утримувати робоче місце в чистоті;
не мити руки та не чистити одяг горючими рідинами;
пити воду тільки з установлених питних установок;
перш ніж їсти, вимити руки з милом;
зберігати та вживати їжу у спеціально обладнаному для цього приміщенні;
при ознаках захворювання негайно повідомити про це керівнику робіт і, за потреби, звернутися до лікаря;
після закінчення робочої зміни вимити руки з милом, по змозі прийняти душ.

1.20. Під час роботи не допускати проливання технологічних розчинів, пального та мастил на одяг, взуття і відкриті ділянки тіла, а також на землю.

1.21. За порушення вимог цієї інструкції тракторист несе відповідальність відповідно до чинного законодавства.

2. Вимоги безпеки перед початком роботи

2.1. Отримати наряд на зміну у керівника робіт та інструктаж про заходи безпеки під час виконання завдання.

2.2. Перевдягнутися у відповідний спецодяг і спецвзуття так, щоб унеможливити захоплення спецодягу частинами машин, механізмів, устаткування, оброблюваними деталями та працюючим інструментом. Заборонено працювати в одязі, просоченому паливномастильними матеріалами.

2.3. Перед початком роботи тракторист зобов'язаний:

надягти спецодяг і спецвзуття;
пройти передрейсовий медичний огляд із відміткою у подорожньому листі;

отримати завдання від керівника робіт та інструктаж з охорони праці;
 перевірити технічний стан трактора та навісного або причіпного обладнання;
 справність, надійність роботи гальмівної системи, органів керування,
 контрольновимірювальних приладів; надійність з'єднання трубопроводів гідросистеми,
 системи змащення, паливної системи, системи охолодження; надійність роботи приладів
 звукової і світлової сигналізації, акумуляторної батареї; надійність з'єднання та ізоляції
 контактів приладів бортової мережі; вжити заходів, щоб усунути всі недоліки;
 під час перевірки акумуляторної батареї звернути увагу на надійність контакту на
 клеммах батареї, рівень електроліту в банках. Перевірити отвори в пробках для вентиляції
 банок, засміченість яких може призвести до руйнування корпусу батареї, що
 супроводжується вибухом та нанесенням механічних травм і хімічних опіків кислотою;
 перевірити комплектність медичної аптечки, наявність засобів пожежогасіння та їх
 справність;
 ознайомитися з усіма записами в бортовому журналі, зробленими за час його
 відсутності.

2.4. Після перевірки технічного стану надати трактор із навісним та причіпним
 обладнанням (залежно від змінного завдання) на перевірку механіку КТП.

2.5. Під час обслуговування трактора, доливання паливно-мастильних матеріалів,
 перевірки рівня мастила в редукторах, маслобаках, паливних баках, огляду акумуляторної
 батареї заборонено користуватися відкритим вогнем і курити.

2.6. Перш ніж запустити двигун, тракторист повинен переконатися, що:

важелі керування коробкою зміни передач, гідросистемою, валом відбору потужності й
 іншими робочими органами у нейтральному чи вимкненому
 положенні, а трактор загальмований;

деталі причіпного пристрою чи механізму гідравлічної системи трактора справні, а сам
 пристрій належно укомплектований;

знаряддя, яке агрегатується з трактором, зберігає стійке положення, а причіпний
 пристрій встановлений на відповідній висоті;

важелі перемикання передач перебувають у нейтральному положенні, стоянкове гальмо
 затягнуте, на обертових частинах відсутні сторонні предмети.

Не дозволено запускати двигун без охолоджувальної рідини в системі охолодження.

Заборонено користуватися відкритим вогнем, щоб полегшити пуск двигуна в холодну
 пору року.

2.7. Перед початком роботи необхідно перевірити:

герметичність з'єднання та плавність роботи циліндрів гідросистеми, а також надійність
 механізму навішування шляхом тренувального підняття й опускання робочих органів;
 справність стоп-сигналів, показників поворотів трактора та відповідних пристроїв на
 агрегатованому знарядді;

наявність та справність засобів пожежогасіння; розміщення знаряддя у
 транспортному положенні з дотриманням вимог безпеки.

2.8. Ознайомитися з дозволеним маршрутом переїзду до місця роботи та визначити
 небезпечні місця і відповідність габаритів агрегатованого знаряддя наявним на маршруті
 перепонам.

2.9. Не можна користуватися відкритим вогнем і курити під час перевірки палива в
 паливному баку; рівня мастила в мостах, двигунах внутрішнього згоряння, гідромеханічних
 передачах, коробках перемикання передач та рівня електроліту в акумуляторних батареях.

2.10. Ремонтувати трактор і заправляти його паливно-мастильними матеріалами можна тільки при заглушеному двигуні.

2.11. Про всі виявлені несправності обладнання, пристроїв, пристосувань, інструментів, засобів захисту тощо, які неможливо усунути самостійно, тракторист, не беручись до роботи, повинен повідомити керівнику робіт.

3. Вимоги безпеки під час роботи

3.1. Виконувати лише ті завдання, які доручив керівник робіт. Не залишати робоче місце та не виконувати роботу, яка не входить до обов'язків тракториста, без дозволу майстра. Виняток – випадки загрози життю чи здоров'ю особисто йому або іншим працівникам. Не допускати до робочої зони сторонніх осіб.

3.2. Швидкість руху трактора обирати з урахуванням маси, габаритів та інерційного впливу агрегатів і знаряддя на поворотах, слизькій поверхні доріг, схилах тощо. Перед початком руху слід подати звуковий сигнал.

3.3. Ознайомитися з фронтом робіт і технологією робочого процесу, а також із рельєфом та особливостями місцевості.

3.4. Маршрут руху трактора має зазначати особа, відповідальна за безпечне виконання робіт.

3.5. Бути обережним при переїздах через круті схили, рови, глибокі вибоїни, на поворотах, особливо після дощу. Роботи на схилах і в гористій місцевості слід виконувати у світлий час доби. Щоб не допустити перекидання трактора, заборонено їхати впоперек крутих схилів із кутом нахилу понад 15°.

3.6. Під час роботи заборонено:

допускати до кабіни машиніста сторонніх осіб; виняток – особи, які проходять стажування за професією та/або практику, закріплені за трактористом розпорядженням по підприємству;

перевозити в кабіні трактора людей та сторонні предмети;

перевозити людей на причепах та/або на навісному обладнанні трактора;

проводити всі види робіт, пов'язані з обслуговуванням або ремонтом трактора, при працюючому двигуні або піднятому навісному обладнанні;

переходити під час руху з трактора на причіпні машини та назад;

запускати двигун при русі на буксирі;

відпочивати у вибоях і укосах, поблизу діючих механізмів або працюючого обладнання, сидіти або стояти на рамі й інших частинах машин, стояти біля коліс або гусениць трактора;

залишати трактор із працюючим двигуном або на ухилі; буксирувати на гнучкому зчепленні інші транспортні засоби.

3.7. Зупинка та стоянка трактора під лініями електропередач і в охоронній зоні ЛЕП заборонені.

3.8. При зупинці на ремонт трактор потрібно встановити на горизонтальний майданчик, навісне обладнання опустити, двигун зупинити, вимикач «маси» відключити.

3.9. Бути обережним при русі на слизьких та засніжених ділянках дороги в місцях підйомів і спусків, використовувати гальма, не включаючи муфту зчеплення. Спуск і підйом виконувати на першій передачі, використовуючи гальмування двигуном. Перемикає на першу передачу потрібно до початку спуску або підйому.

3.10. Якщо двигун перегрівся, необхідно всі роботи виконувати в рукавицях, а саме:

під час відкривання кришки заливної горловини радіатора вжити заходів, щоб унеможливити потрапляння охолоджувальної рідини на обличчя і відкриті ділянки тіла;

бути обережним під час зливання гарячої води з радіатора та мастила з картера двигуна.

3.11. У разі проїзду дорогою, яка не проглядається повністю, закритими поворотами необхідно зупинити трактор і переконатися в безпеці руху.

3.12. Зчеплювати причеи, що буксируються, необхідно обережно, на тихому ході трактора.

Під час під'єднання причепного агрегата потрібно впевнитися у відсутності сторонніх осіб між трактором і знаряддям та подати звуковий сигнал. Після під'їзду трактора до знаряддя слід зупинити його та вимкнути двигун. Упевнившись, що агрегат не втратив стійкості, надійно з'єднати та зафіксувати відповідні деталі механізму зчеплення.

З'єднання шлангів гідросистеми має бути надійним і герметичним. Шланги потрібно закріпити так, щоб під час роботи вони не торкалися рухомих вузлів машини.

Перегин і перекручення гумових шлангів не допускається. При роз'єднанні шлангів гідросистеми трактора та машини (знаряддя) слід попередньо перекрити маслопроводи.

Керувати гідравлічною системою можна тільки з сидіння трактора. Під час перевірки роботи гідравлічної системи та зчіпного пристрою не залишати зчіпне знаряддя в піднятому стані й не усувати дефекти гідросистеми за наявності в ній тиску.

3.13. Тракторні поїзди повинні мати надійні зчіпні пристрої, що забезпечують рух причепів без ривків. Причеи й напівпричеи мають бути обладнаними гальмами та сигналами світлової сигналізації, а також запобіжним тросом.

3.14. Транспортувати довгомірні вантажі дозволено у виняткових випадках у разі дотримання таких умов:

перевозити довгомірний вантаж необхідно згідно з правилами дорожнього руху;
роботою з транспортування довгомірних вантажів повинен керувати адміністративно-технічний працівник, відповідальний за виконання робіт;
один кінець довгомірного вантажу на причепі або іншому виді транспорту має бути надійно закріпленим; кінець довгомірного вантажу, розміщеного за межами кузова, має бути позначеним червоним прапорцем;
під час транспортування довгомірного вантажу заборонено перебувати в радіусі його дії.

3.15. Для підйому в кабінку трактора та спуску з неї необхідно користуватися підніжками і майданчиками, тримаючись за поручні та перила. Зістрибувати з трактора заборонено.

3.16. Запускати двигун з кабіни трактора потрібно стартером.

3.17. Під час шиномонтажних робіт на тракториста можуть діяти такі небезпечні та шкідливі виробничі чинники:

виліт замкового кільця під час накачування чи підкачування шини;
розрив покришки під час накачування шини;
падіння вивішеної частини трактора; самовільний рух трактора; падіння колеса чи шини.

3.18. Проводити шиномонтажні роботи потрібно на спеціально відведеній ділянці, оснащій устаткуванням, пристроями та інструментом згідно з нормативно-технологічною документацією.

3.19. Технічне обслуговування трактора необхідно проводити тільки після його зупинки, при непрацюючому двигуні, встановленні важеля коробки передач у нейтральне положення, опущеному механізмі навішування і виключеному вмикачі «маси».

3.20. Тракторист повинен застосовувати тільки справний інструмент, без тріщин, забоїн, задирок.

3.21. Необхідно застосовувати гайкові ключі відповідного розміру. Заборонено застосовувати прокладки між зівом ключа та гранями гайок.

3.22. Під час підтягування кріпильних деталей необхідно стерегтися розміщених поблизу деталей з гострими кутами та крайками.

3.23. Під час перевірки рівня мастила в кінцевих передачах необхідно стерегтися викиду гарячого мастила.

3.24. Заборонено користуватися відкритим вогнем під час перевірки рівня електроліту в банках акумулятора.

3.25. Щоб уникнути опіків під час демонтажу та монтажу деталей поблизу гарячого вихлопного колектора, не можна торкатися його.

3.26. Очищати й обмивати деталі та вузли потрібно скребком, ганчіркою або щіткою.

3.27. Перевіряти натяг ременю вентилятора можна тільки при непрацюючому двигуні.

3.28. Операції з технічного обслуговування, регулювання та очистки робочих органів від сторонніх предметів, налиплого ґрунту й рослинних решток необхідно виконувати тільки при вимкненому двигуні та відключеному валу відбору потужності. При цьому використовувати лише справний інструмент, інвентар і пристрої.

Регулювати й очищати робочі органи від сторонніх предметів, налиплого ґрунту та рослинних залишків необхідно тільки в рукавицях при зупиненому, загальмованому агрегаті з виключеним двигуном.

3.29. Після огляду, ремонту, перевірки та регулювання робочих органів чи механічних передач слід надійно зафіксувати на місцях запобіжні щитки й захисні кожухи.

3.30. Якщо стався нещасний випадок чи раптове захворювання; порушився технологічний процес; виявили несправності обладнання, устаткування, пристроїв, інструменту, засобів захисту, а також якщо виникли небезпечні та / або шкідливі виробничі чинники, що загрожують життю і здоров'ю працівників, – негайно припинити роботу. Повідомити про те, що сталося, керівнику робіт та надалі виконувати його вказівки.

4. Вимоги безпеки після закінчення роботи

4.1. Трактор зупинити на горизонтальному майданчику, навісне обладнання опустити на ґрунт, двигун зупинити, вмикач «маси» відключити, важелі органів керування встановити в нейтральне положення, стоянкове гальмо затягнути.

4.2. Після закінчення роботи тракторист повинен:

очистити ходову частину трактора від налиплої маси;

навести лад у кабіні машиніста, скласти інструмент, вхідні сходи очистити від бруду та пролитих паливно-мастильних матеріалів;

провести контрольний огляд трактора й виконати необхідні операції щодо його технічного обслуговування, виключити та замкнути пускові пристрої;

пройти післярейсовий медичний огляд із відміткою у подорожньому листі;

зняти спецодяг, оглянути його та повісити у спеціально призначене для зберігання місце.

4.3. У холодну пору року злити воду, мастило перелити у чисту тару та щільно закрити пробками.

- 4.4. Доповісти працівнику, який приймає зміну, про всі виявлені недоліки.
- 4.5. Вимити руки й обличчя теплою водою з милом. Заборонено мити руки в мастилі, бензині, гасі та витирати їх ганчір'ям, забрудненими ошурками, тирсою, стружкою.
- 4.6. По змозі прийняти душ. Під час пересування вологою і мокрою підлогою роздягалень та душевих необхідно бути дуже обережним. При кожному кроці впевнитися, що нога надійно стоїть на підлозі.
- 4.7. Доповісти керівнику робіт про виконання наряду та про всі виявлені під час роботи недоліки.

5. Вимоги безпеки в аварійних ситуаціях 5.1.

Ознаки можливих аварійних ситуацій:

поява незвичних сторонніх звуків – стукотів, ударів, скреготу, свисту під час роботи обладнання;
 їдкий запах, запах гару, диму, горілої ізоляції тощо;
 мимовільне вимикання механізмів від вібрації і струсів;
 несправне заземлення устаткування;
 електричні удари при дотику до металевих неструмовідних частин механізмів, обладнання;
 спрацювання аварійних пристроїв і сигналізації;
 заклинювання рухомих частин механізмів.

5.2. Якщо склалася ситуація, що може призвести до аварії або нещасного випадку, необхідно повідомити керівнику робіт та вжити заходів, щоб не допустити працівників до небезпечної зони.

5.3. У разі пожежі на робочому місці негайно сповістити про це керівника та вжити заходів для її гасіння наявними засобами пожежогасіння. Паливно-мастильні матеріали можна гасити всіма засобами, за винятком води.

5.4. Якщо у вогнищі розміщені балони зі стисненими, зрідженими й розчиненими газами, необхідно покинути небезпечну зону та вжити заходів, щоб вивести людей за її межі.

5.5. У разі аварії та / або ситуації, що може до неї призвести, негайно повідомити керівнику робіт.

5.6. Якщо стався нещасний випадок, насамперед необхідно надати домедичну допомогу потерпілому.

5.7. Загальна послідовність дій під час домедичної допомоги потерпілому:

усунути вплив на організм чинників, які загрожують життю або здоров'ю потерпілого, – вивільнити від дії електричного струму, винести з несприятливих умов, загасити одяг, що горить, тощо;

оцінити стан потерпілого, визначити характер і тяжкість травми;

виконати необхідні дії, щоб врятувати потерпілого;

підтримувати основні життєві функції потерпілого, доки не прибуде медичний працівник;

викликати швидку медичну допомогу або вжити заходів, щоб транспортувати потерпілого до найближчого медичного закладу.

5.8. Домедичну допомогу потерпілим надавати відповідно до Інструкції про порядок надання домедичної допомоги особам при невідкладних станах, що діє у закладі.

Розроблено:

Заступник директора з ГР

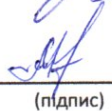
(посада керівника підрозділу)

(підпис)

Людмила ПІКАЛЮК

Погоджено:

Інженер з охорони праці

(підпис)

Максим КОСТЮК